

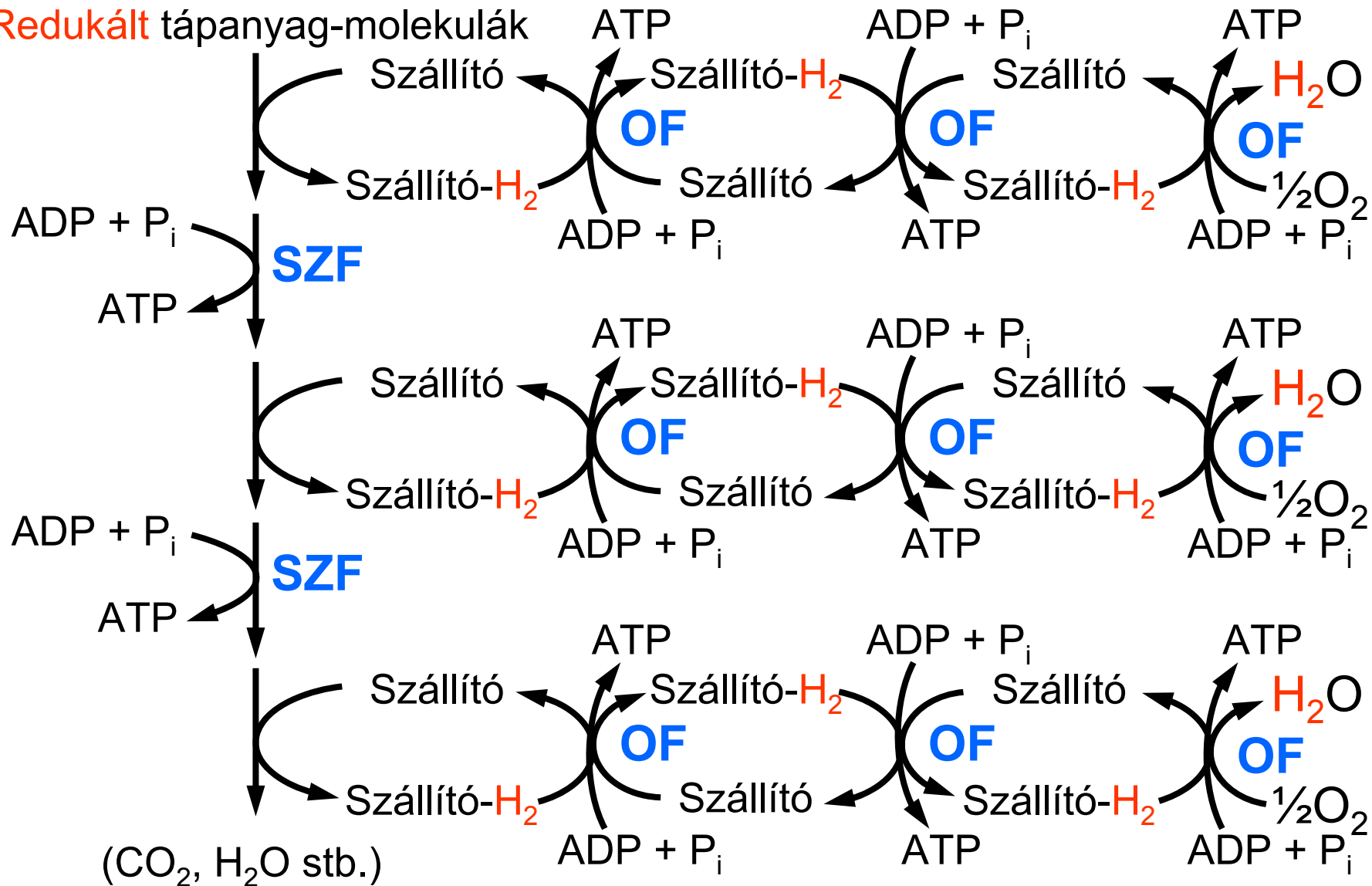
Glikolízis

Csala Miklós

Szubsztrát szintű (SZF) és oxidatív foszforiláció (OF)

katabolizmus

Redukált tápanyag-molekulák

szénhidrátok

fehérjék

lipidek

glukóz

aminosavak

zsírsavak

glikolízis

piruvát

acil-KoA szintetáz

acil-KoA

citoszol

légz. lánc

piruvát

PDH

acetyl-KoA

β -oxidáció

acil-KoA

citrát ciklus

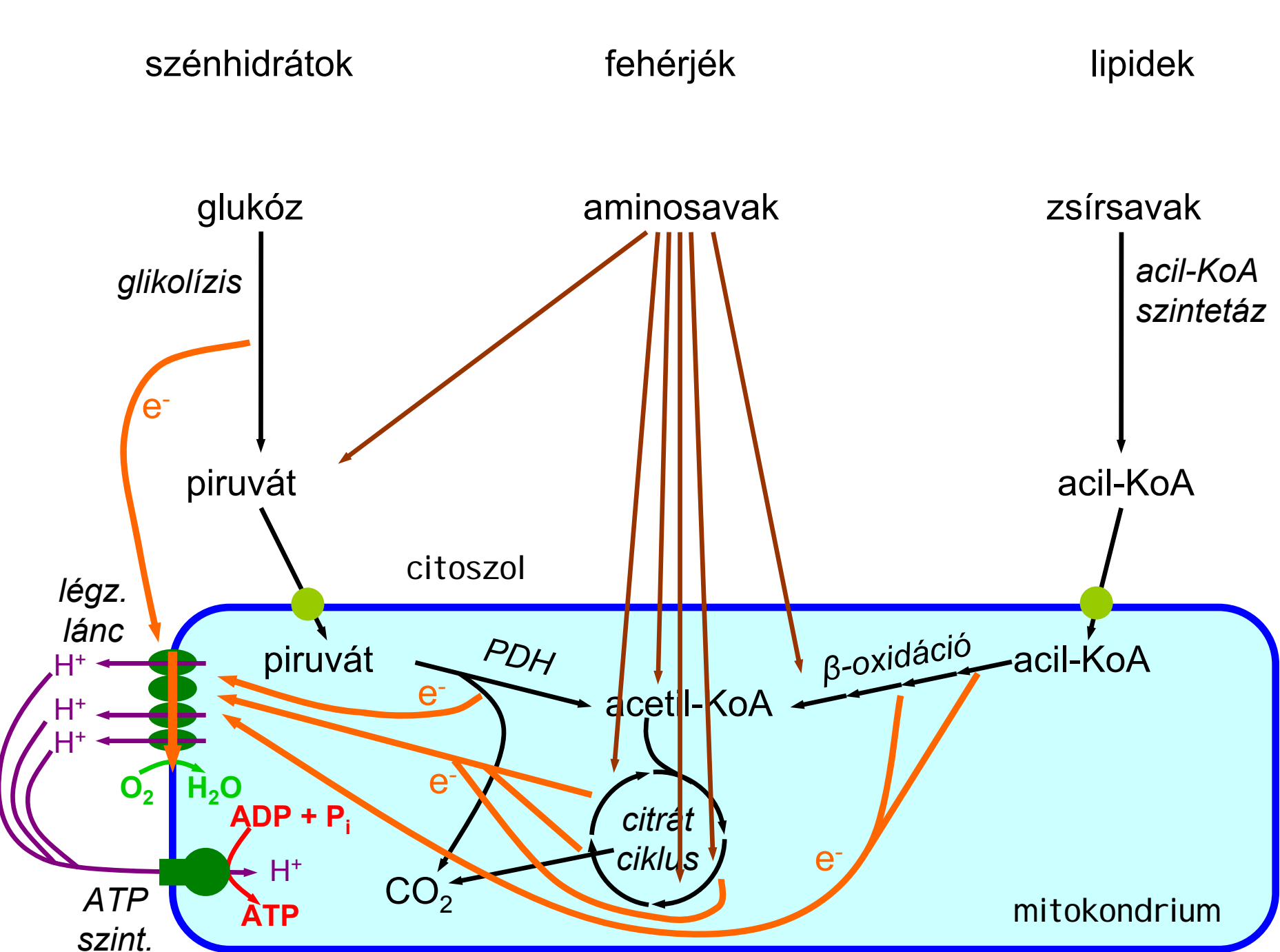
mitokondrium

ATP szint.

ADP + P_i

ATP

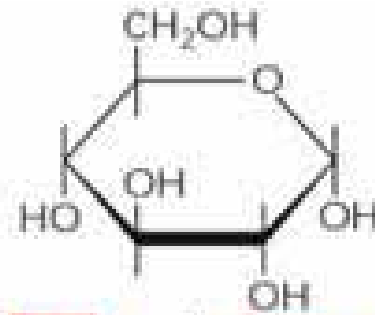
CO₂

Glikolízis

1. fázis

egy glukóz molekula

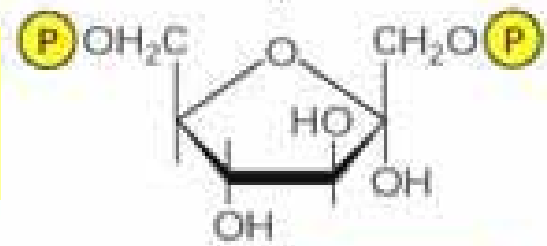

ATP → 1. lépés

↓ 2. lépés

ATP → 3. lépés

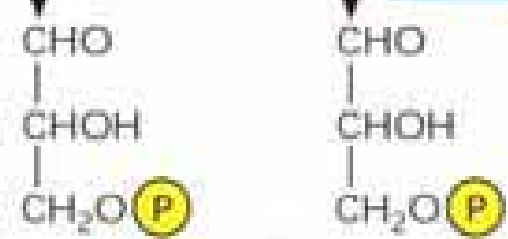
fruktóz-1,6-biszfoszfát

4. lépés

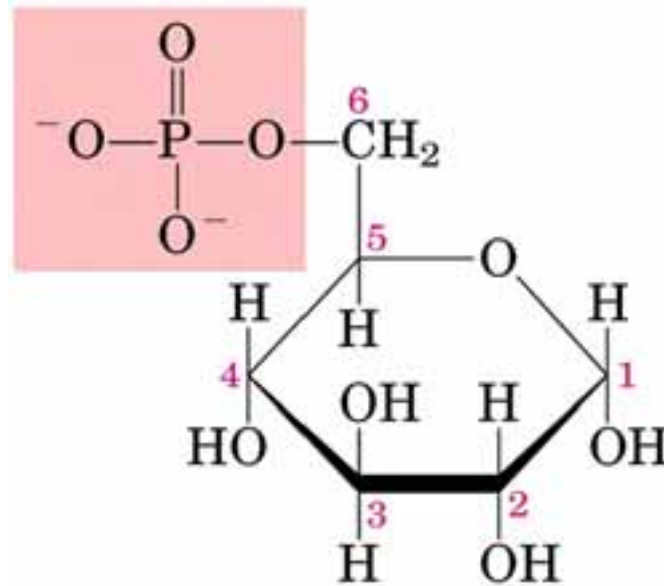
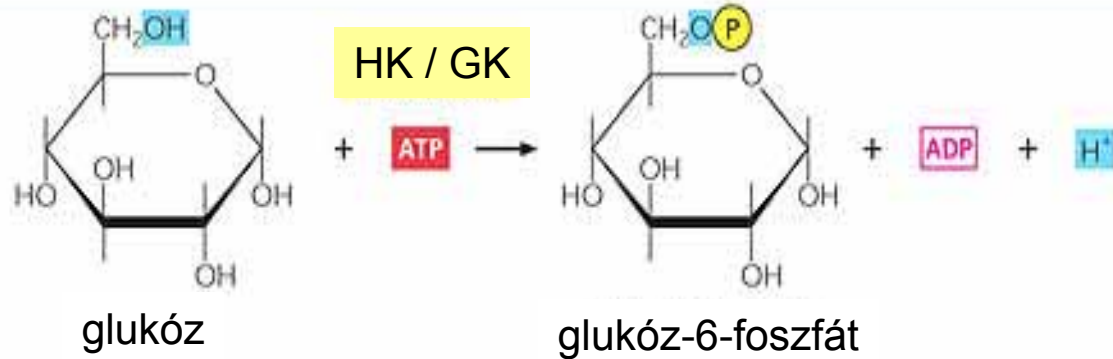
két gliceraldehid-3-foszfát molekula

5. lépés

Hexokináz - glukokináz

A molekula csapdába ejtése a sejtben. A glukóz-felhasználás elkötelező lépése.

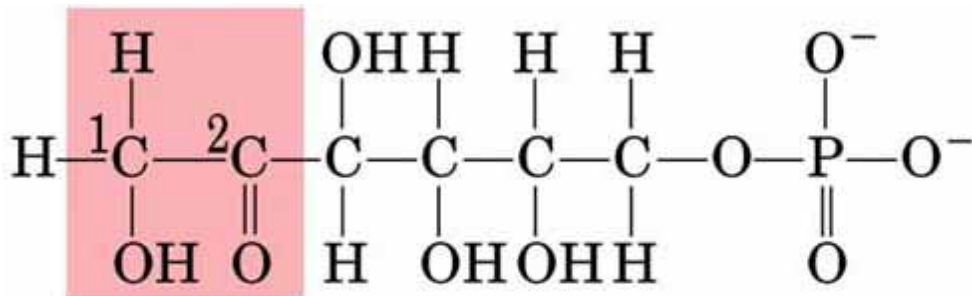
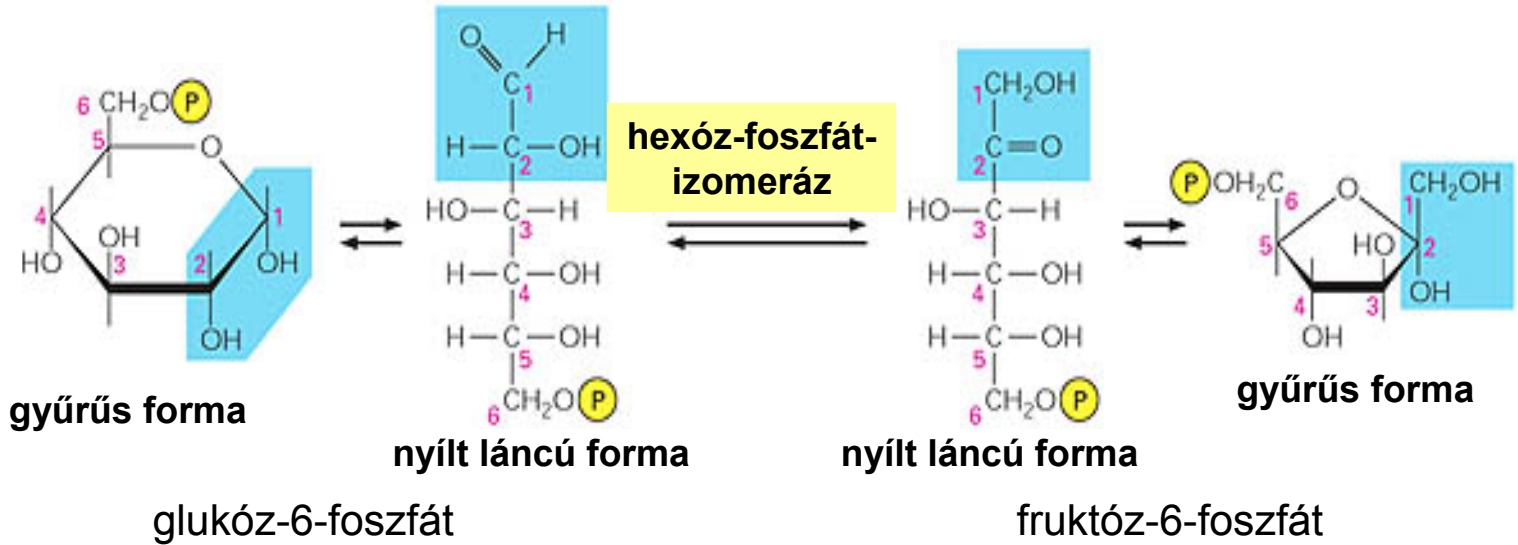

glukóz-6-foszfát

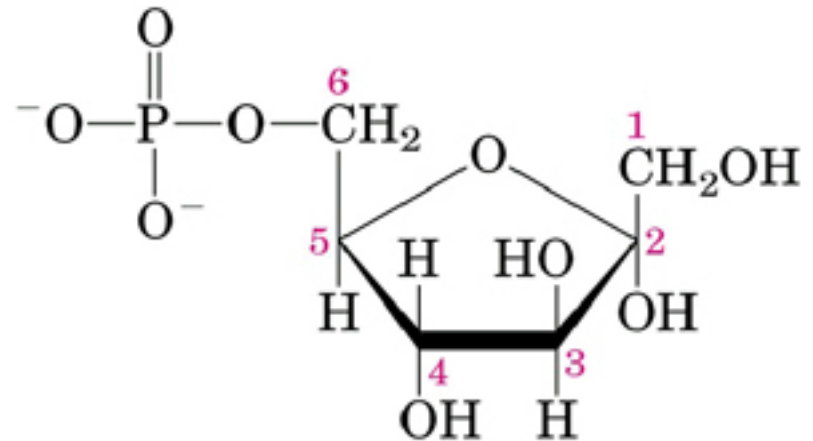
IRREVERZIBILIS

Hexóz-foszfát-izomeráz

Reverzibilis
aldóz-ketóz
izomeráció.

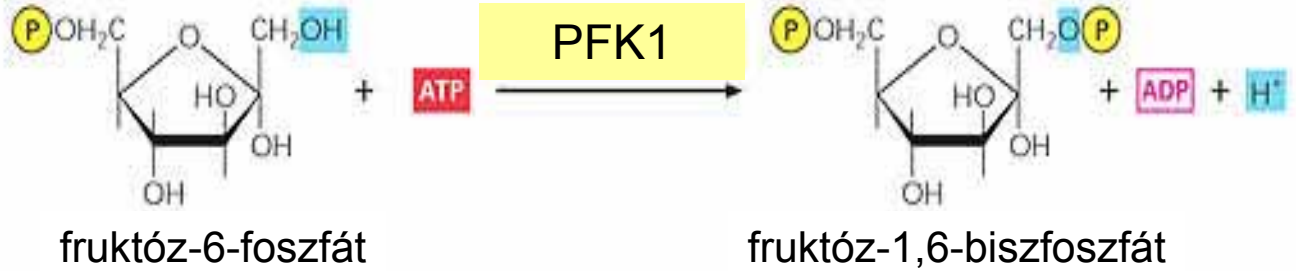
fruktóz-6-foszfát

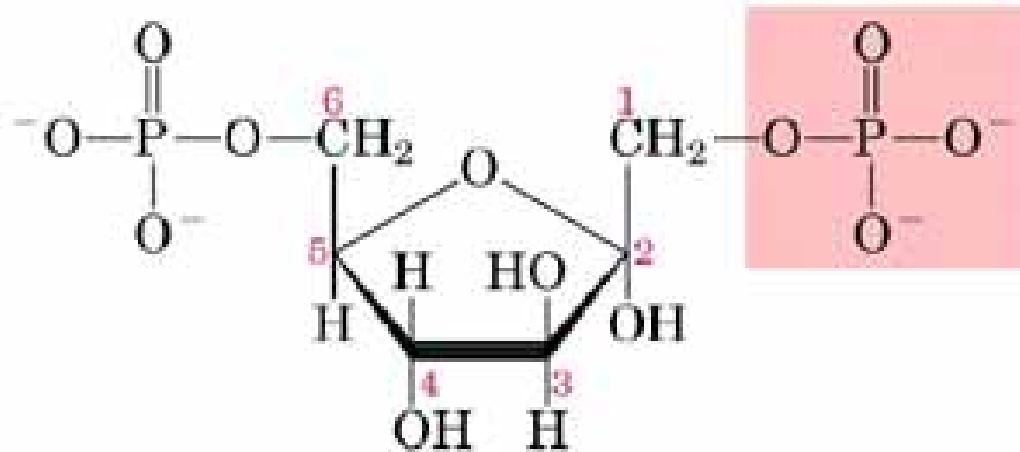
fruktóz-6-foszfát

Foszfofruktokináz 1

Az újonnan képződött hidroxil csoport foszforilálása, két trióz-foszfát keletkezésének előkészítése. A glikolízis elkötelező lépése.

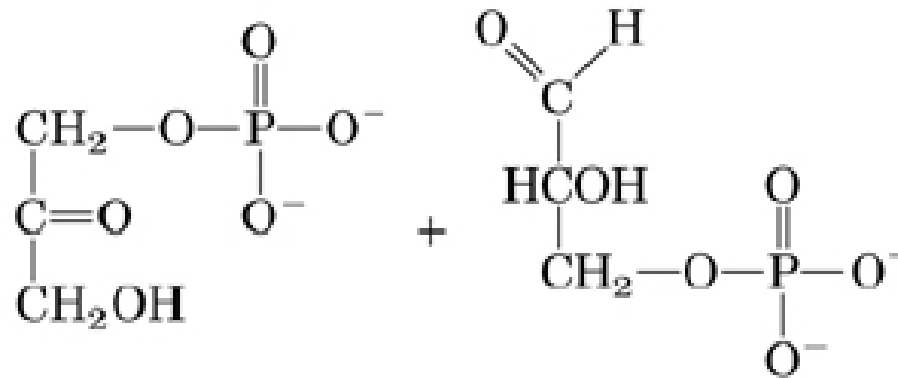
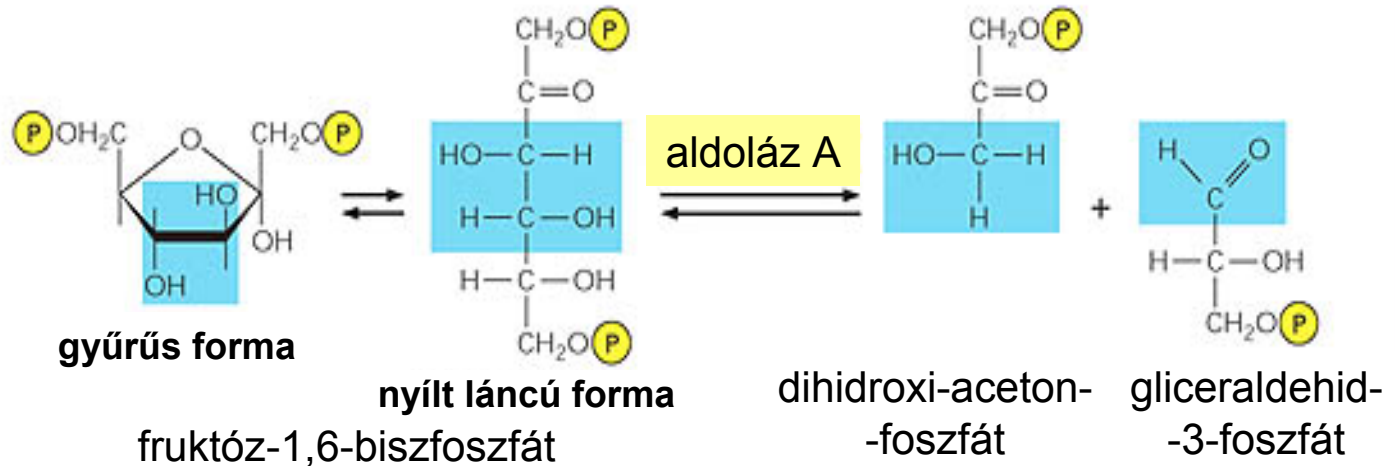
IRREVERZIBILIS

fruktóz-1,6-biszfoszfát

Aldoláz A

A hexóz biszfoszfát reverzibilis hasítása két trióz foszfáttá. A gliceraldehid-3-foszfát már végterméke az első fázisnak, de a dihidroxi-aceton-foszfát még átalakítást igényel.

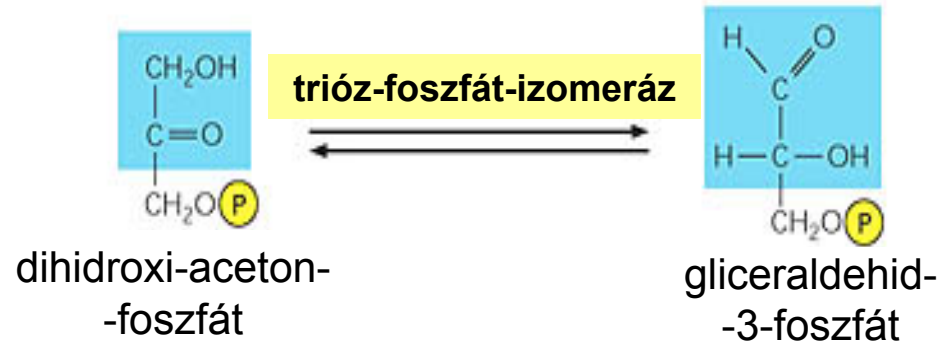
dihidroxi-aceton-foszfát

gliceraldehid-3-foszfát

Trióz-foszfát-izomeráz

Reverzibilis
aldóz-ketóz
izomeráció.

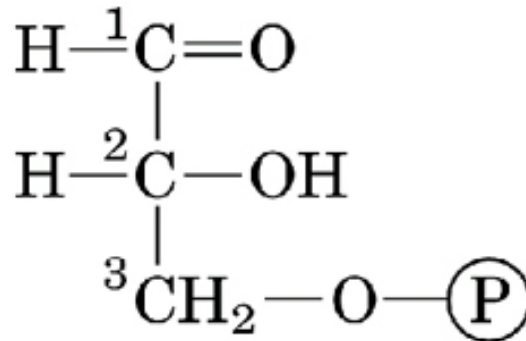

a fruktóz-1,6-biszfoszfát
melyik szénatomjából

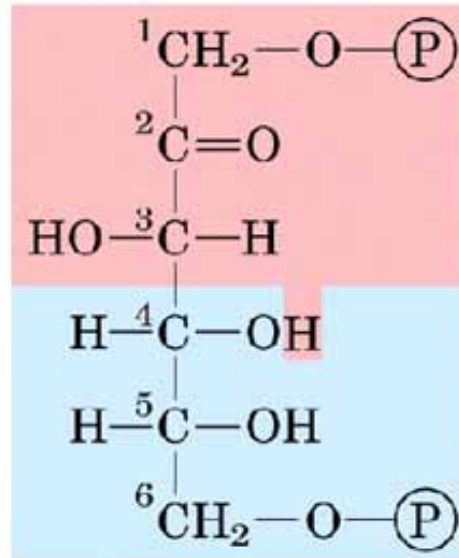
3 vagy 4

2 vagy 5

1 vagy 6

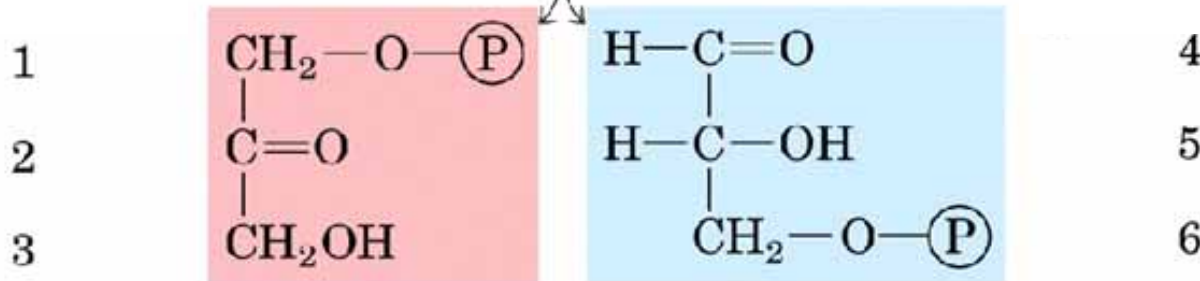

gliceraldehyd-
-3-foszfát

fruktóz-1,6-biszfoszfát

aldoláz

dihidroxi-aceton-
-foszfát

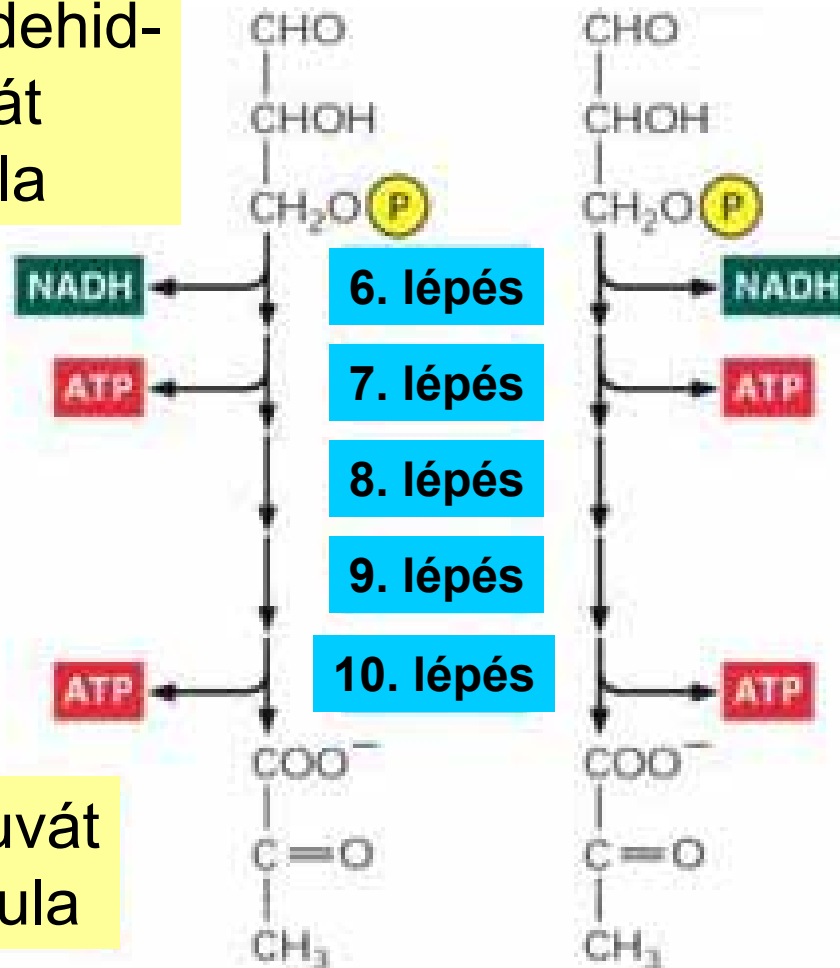
gliceraldehyd-
-3-foszfát

trióz-foszfát-izomeráz

Glikolízis

2. fázis

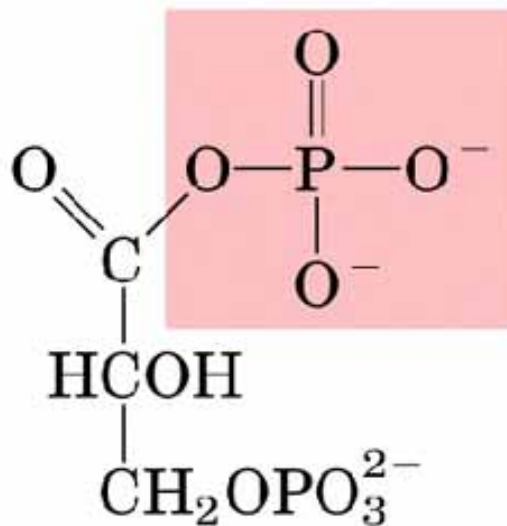
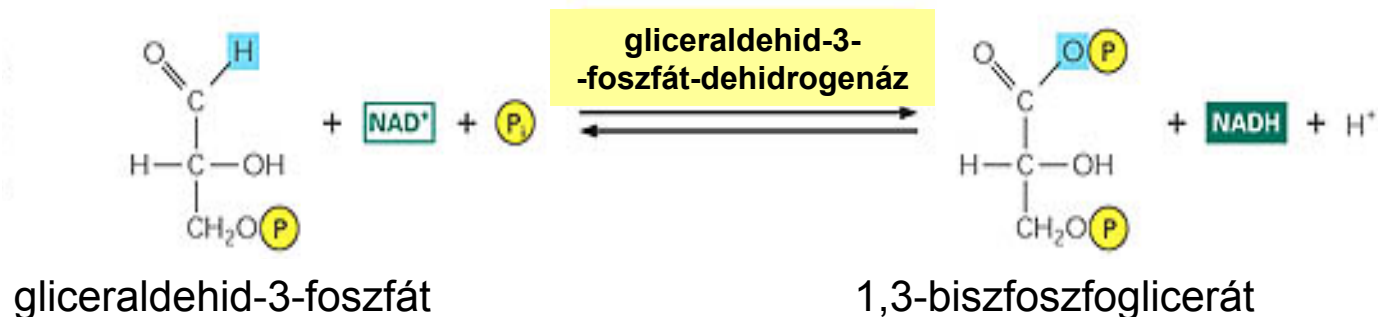
két gliceraldehid-3-foszfát molekula

két piruvát molekula

Gliceraldehid-3-foszfát-dehidrogenáz

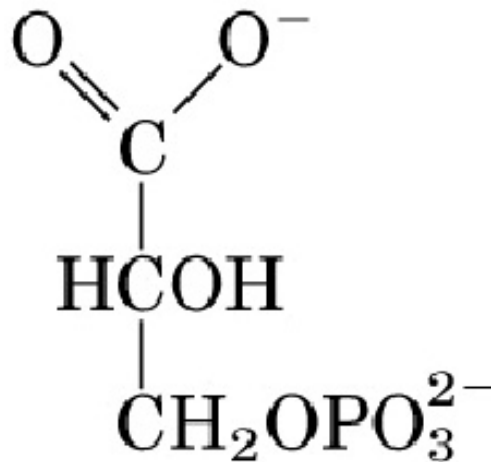
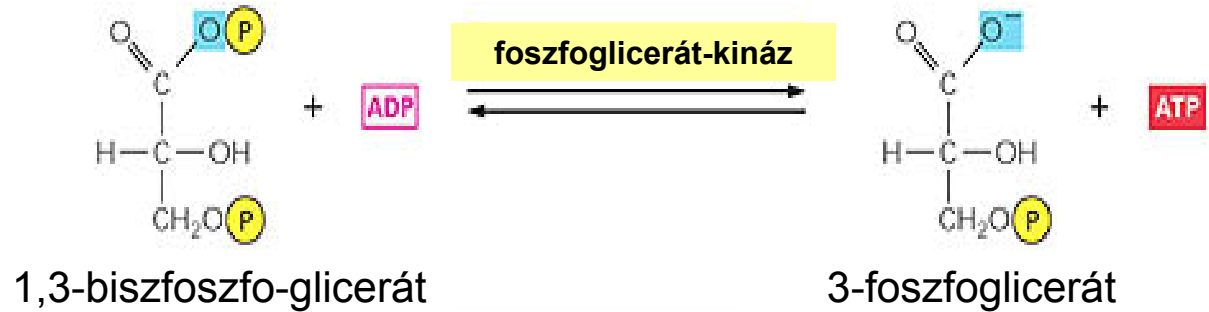
A spontán redox reakcióhoz kapcsoltn magas energiájú foszfát keletkezik. Szubsztrát szintű foszforiláció.

1,3-biszfoszfoglicerát

Foszfoglicerát-kináz

A magas energiájú foszfát reverzibilisen ADP-re helyeződik át. Az enzim neve a fordított folyamatra utal.

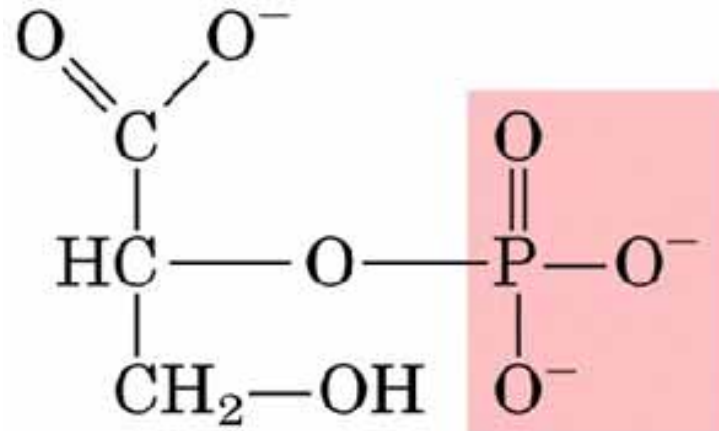
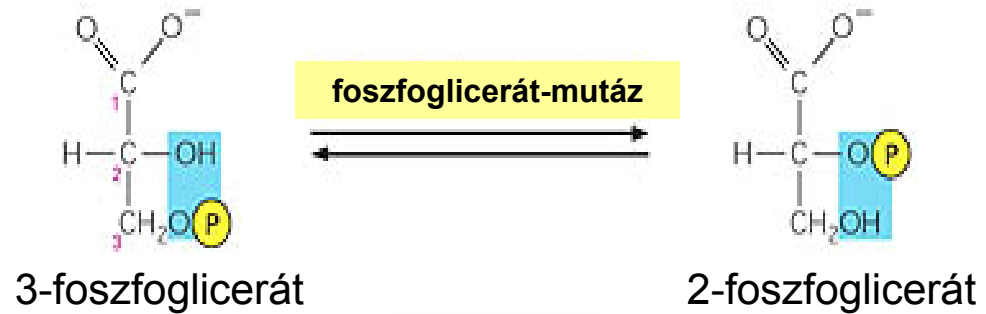

3-foszfoglicerát

szubsztrát szintű
foszforiláció

Foszfoglicerát-mutáz

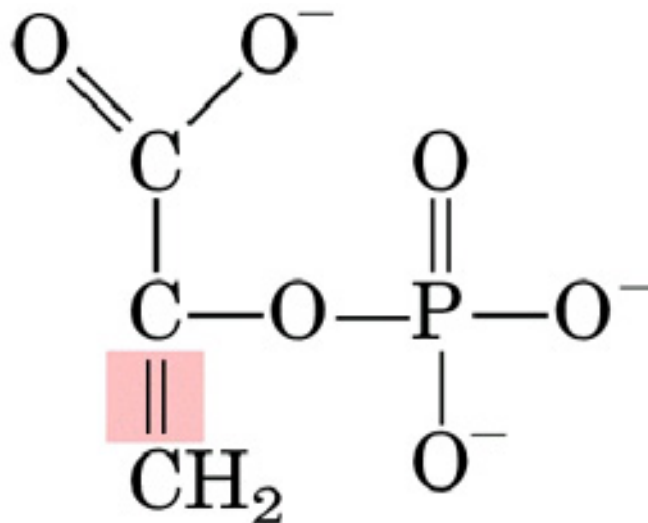
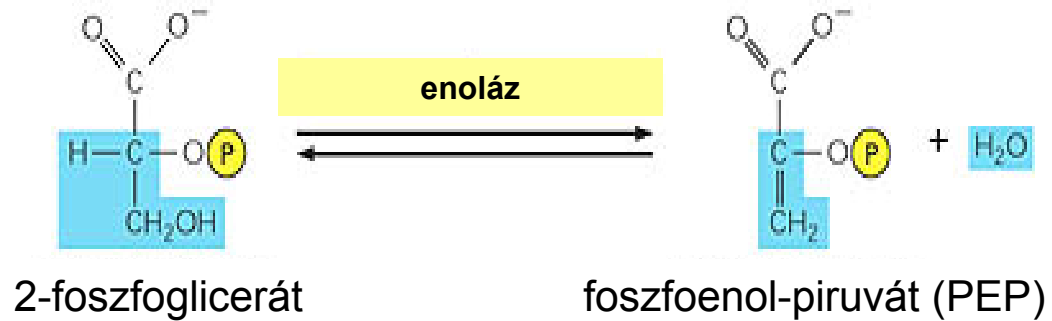
Alacsony energiájú foszfát-észter reverzibilis áthelyezése a molekulán belül (mutáció).

2-foszfoglicerát

Enoláz

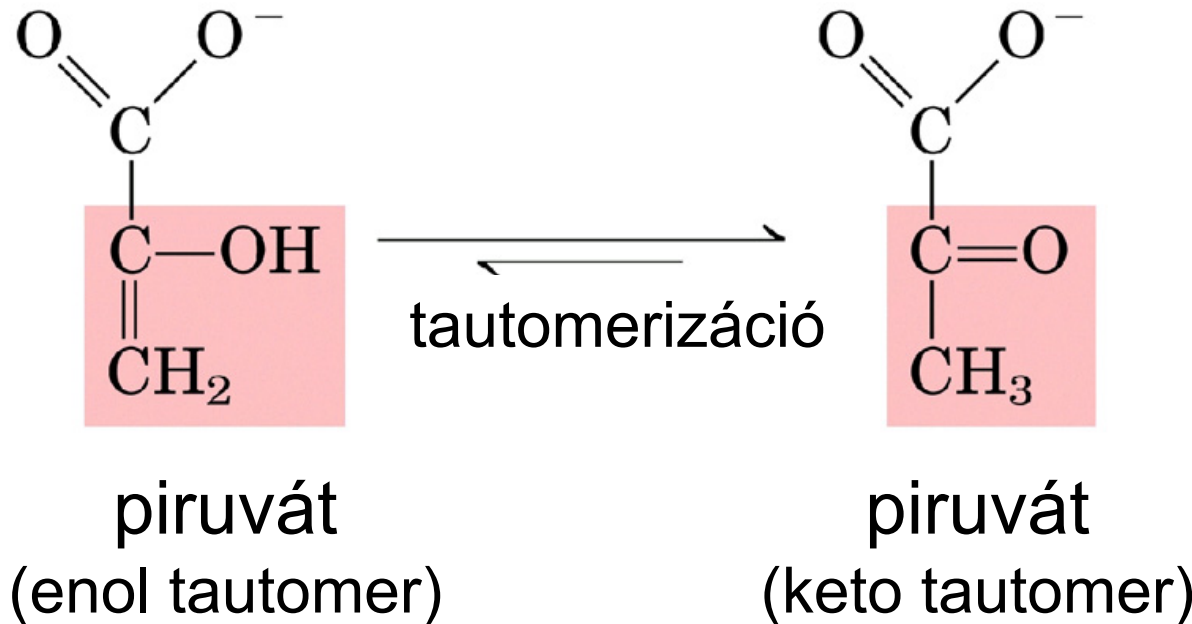
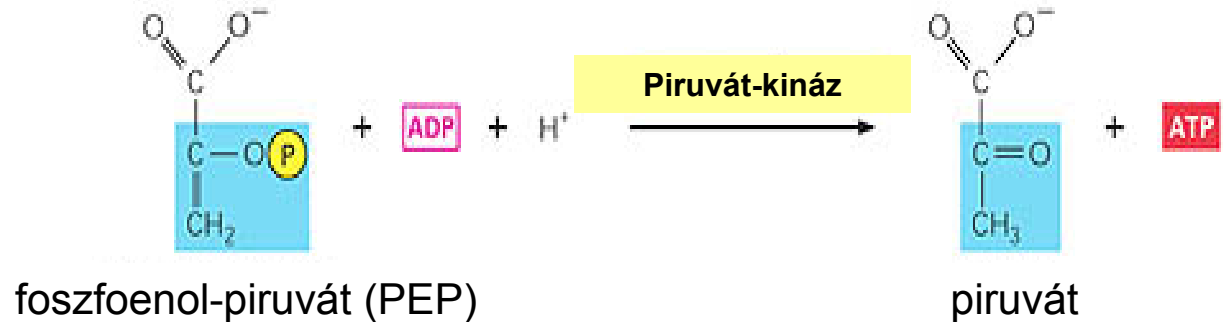
A vízkilépés hatására magas energiájú foszfoenol-észter keletkezik.

foszfoenol-piruvát (PEP)

Piruvát-kináz

A magas energiájú foszfát irreverzibilisen ADP-re helyeződik át. Az enzim neve a fordított folyamatra utal.

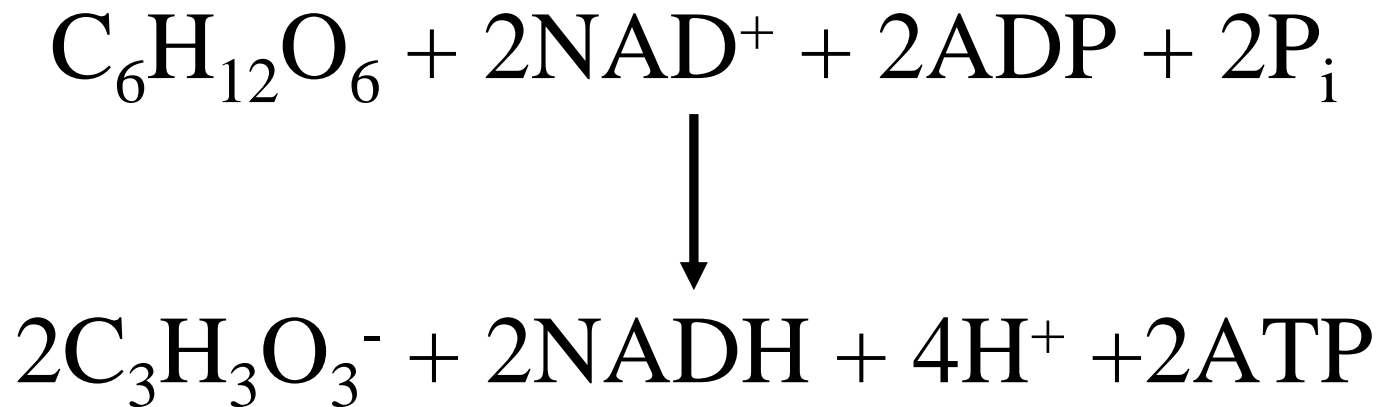
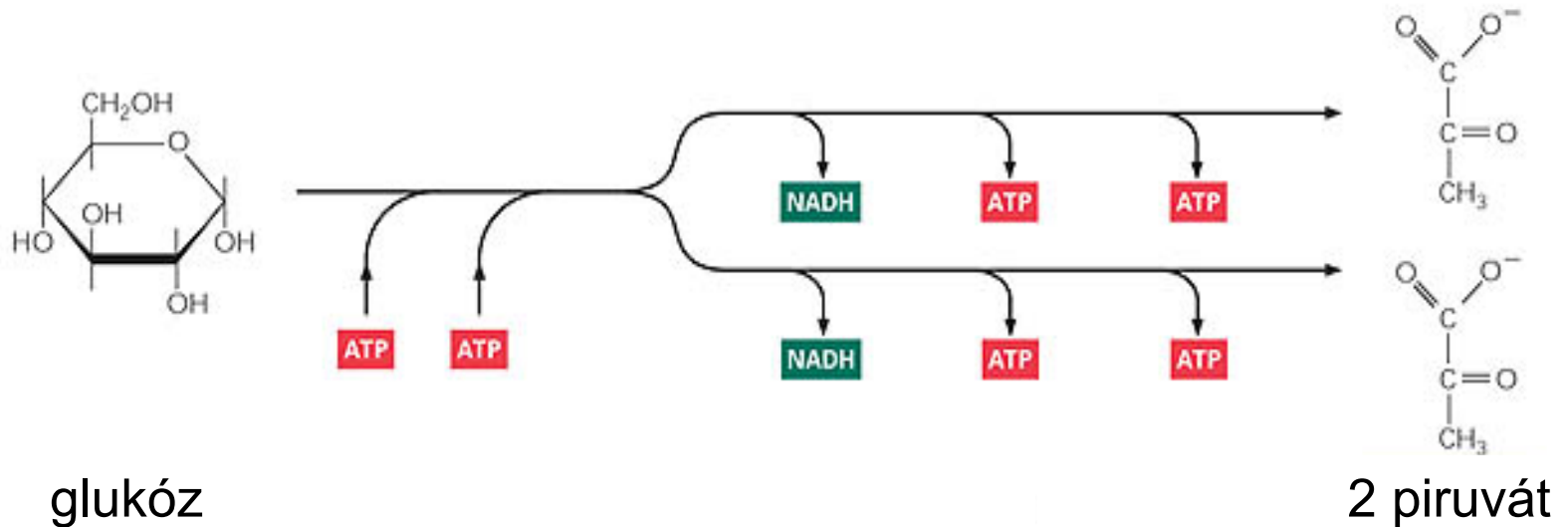

IRREVERZIBILIS

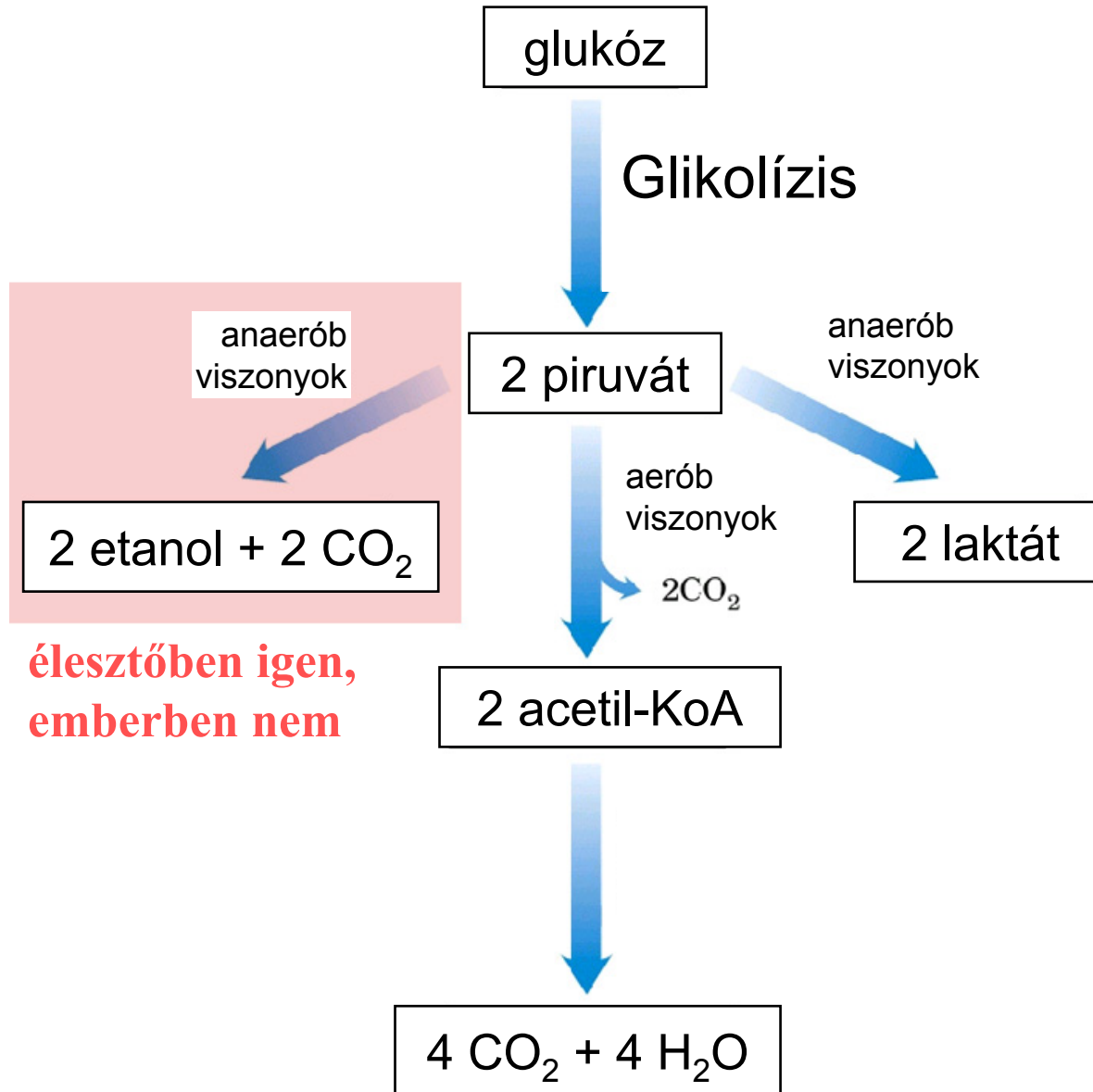
szubsztrát szintű foszforiláció

Glikolízis: a nettó reakció

A glikolízis után...

Anaerób viszonyok

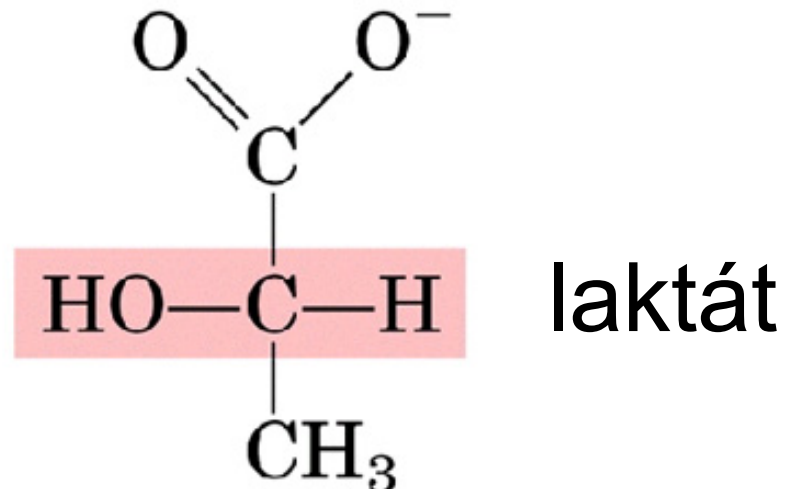
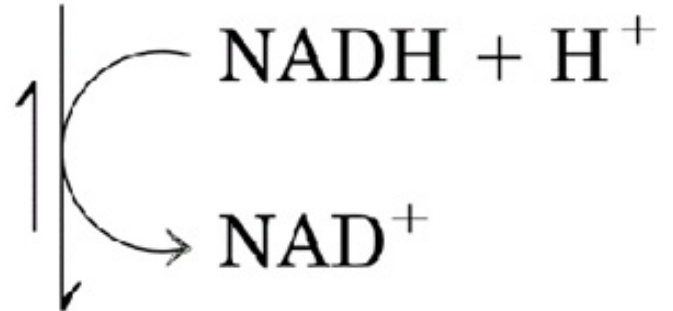
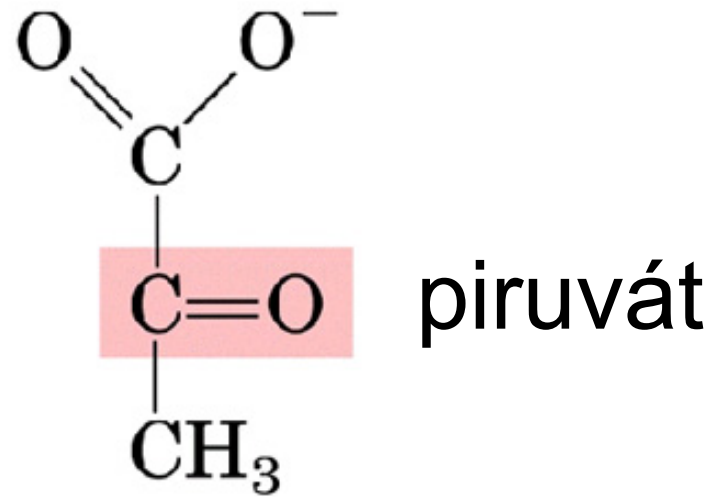
A mitokondriális oxidatív foszforiláció nem tudja fedezni az ATP-szükségletet; Az ATP termelése – legalább részben – fermentációval történik.

- hipoxia vagy anoxia (elégtelen oxigénellátás)
(különböző légzési vagy keringési kóros állapotok, aszfixia, mérgezés)
- “relatív hipoxia” (extrém mértékű oxigénfogyasztás miatt)
(intenzíven működő vázizomzat)
- a mitokondriumok hiánya (anaerób sejtek)
(vvt.)
- ezek kombinációi
(fehér-izomrost, vese-velőállomány)

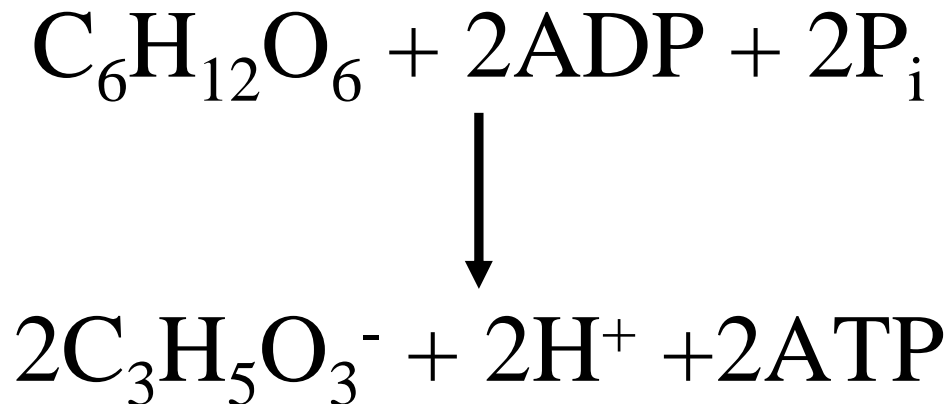
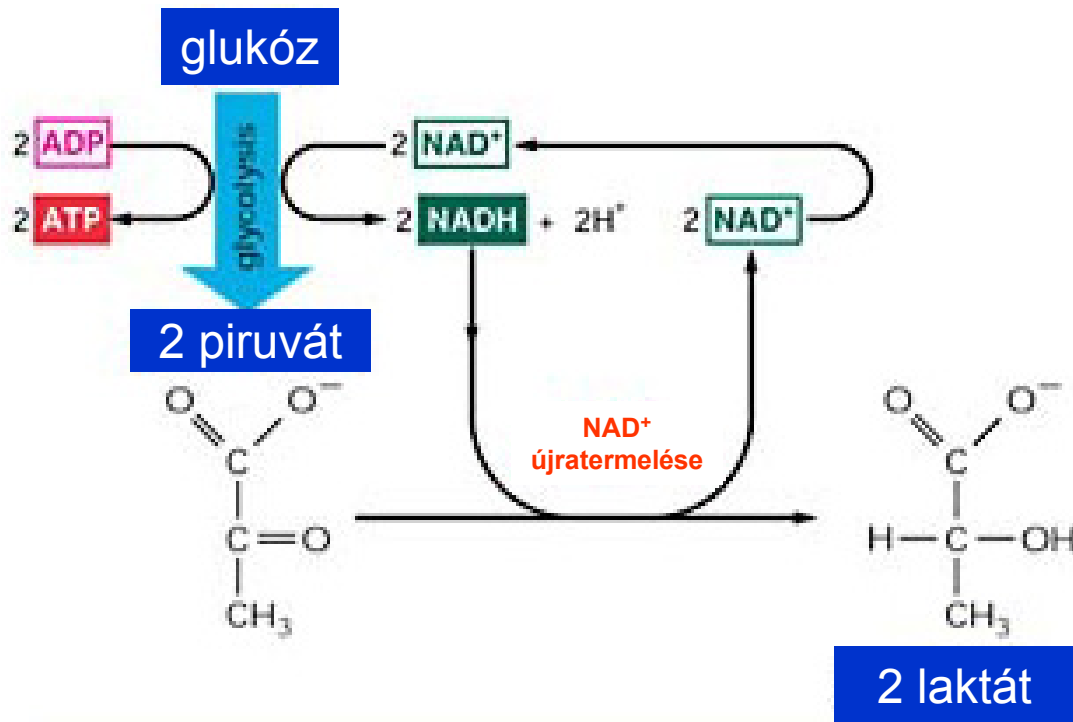
Laktát- dehidrogenáz (LDH)

A tejcukor (laktóz) bakteriális fermentációja alacsony pH-t eredményez, ami a kazein izoelektromos precipitációját okozza. Így készül a joghurt.

**laktát-
dehidrogenáz**

Anaerób glikolízis emberben

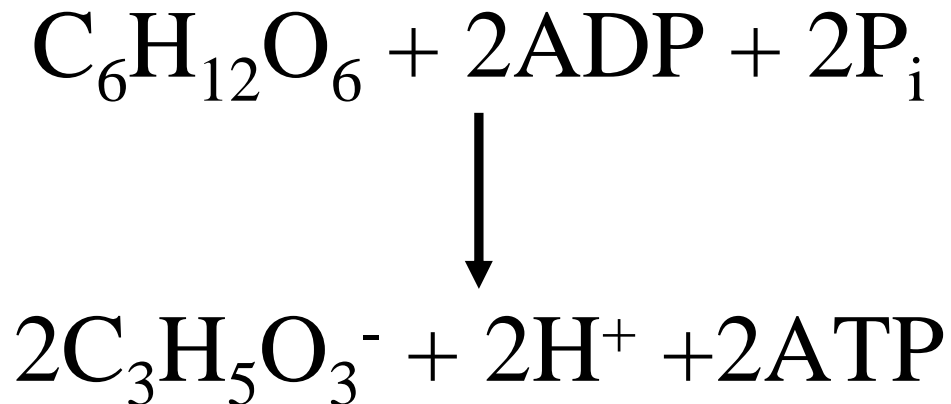
Anaerób glikolízis emberben

glukóz

Anaerób viszonyok közt az egyetlen ATP-forrás.

A sejtek laktátot (végtermék) szekretálnak a vérbe.

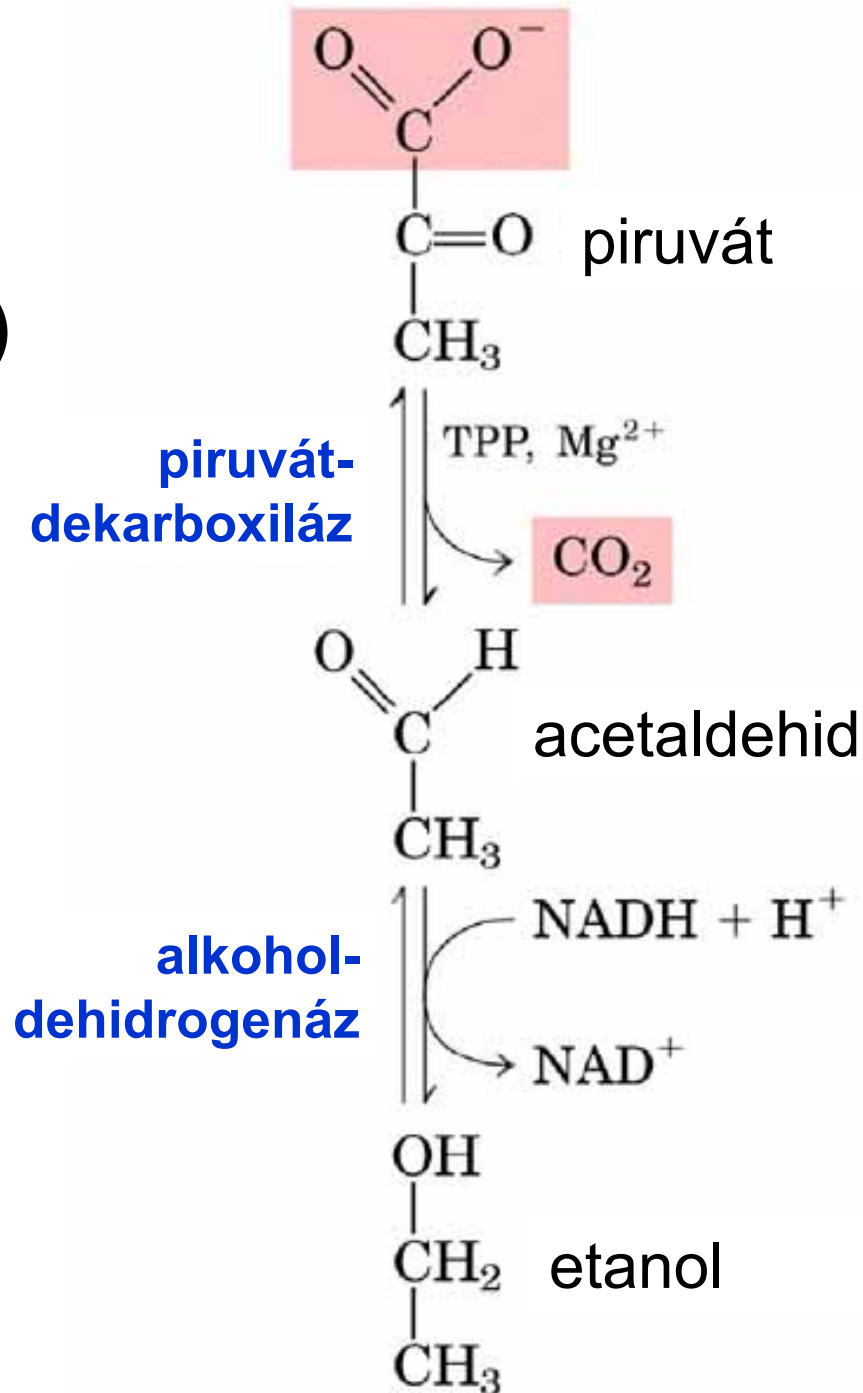
2 laktát

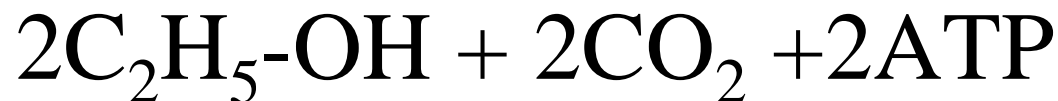
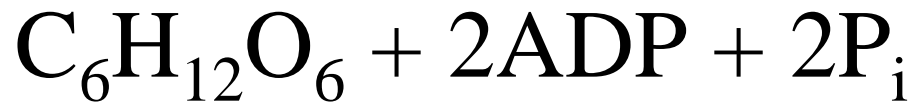
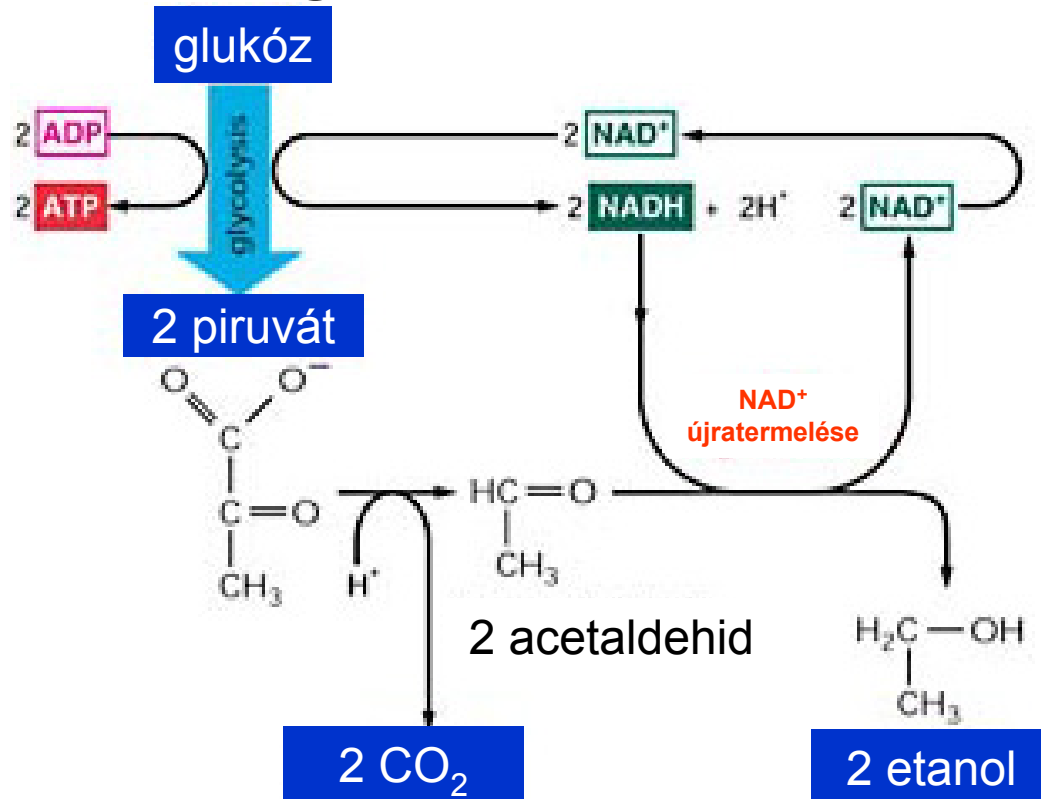
Piruvát fermentációja élesztő-gombában (*Saccharomyces cerevisiae*)

Előnye az ember számára:
kelt tészták, kenyér, sör, bor...

előnye az élesztő számára:
Képes O_2 hiányában életben maradni
+ az etanol antibiotikumként védi.
(az élesztő akár 12% etanolt is kibír)

Anaerób glikolízis élesztőben

Összefoglalás

- Glikolízis: a **glukóz** katabolizmusa **piruvátig**
(glykys = édes, lysis = hasítás, görög).
- A **citoszolban** zajlik.
- **Ősi és univerzális.**
- A fő vagy egyetlen **ATP-termelő folyamat** néhány sejtben/szövetben
(vvt., fehér-izomsejt, vese-velőállomány, agy, here).
- Befejezése (vagy folytatása) lehet
ANAERÓB (csak 2 ATP)   vagy   **AERÓB** (36-38 ATP).
- **Két fázisa:**
  1. előkészítő (befizető) 2ATP/glukóz befektetéssel
  2. kifizető 4ATP/glukóz termelésével (+ 2NAD⁺/glukóz redukciójával).

Két hasonló elem

P (foszfor): vitális és As (arzén): letális

Periodic Table of the Elements 2003

1 H 1.01																	18 He 4.00														
3 Li 6.94	4 Be 9.01											13 B 10.81	14 C 12.01	15 N 14.01	16 O 15.99	17 F 19.00	18 Ne 20.18														
11 Na 22.99	12 Mg 25.31											13 Al 26.98	14 Si 28.09	15 P 30.97	16 S 32.07	17 Cl 35.45	18 Ar 39.95														
19 K 39.10	20 Ca 40.08	21 Sc 44.96	22 Ti 47.87	23 V 50.94	24 Cr 52.00	25 Mn 54.94	26 Fe 55.85	27 Co 58.93	28 Ni 58.69	29 Cu 63.55	30 Zn 65.41	31 Ga 69.72	32 Ge 72.64	33 As 74.92	34 Se 78.96	35 Br 79.90	36 Kr 83.80														
37 Rb 85.47	38 Sr 87.62	39 Y 88.91	40 Zr 91.22	41 Nb 92.91	42 Mo 95.94	43 Tc (98)	44 Ru 101.07	45 Rh 102.91	46 Pd 106.42	47 Ag 107.87	48 Cd 112.41	49 In 114.82	50 Sn 118.71	51 Sb 121.76	52 Te 127.60	53 I 126.90	54 Xe 131.29														
55 Cs 132.91	56 Ba 137.33	57 La 138.91	58 Ce 140.12	59 Pr 140.91	60 Nd 144.24	61 Pm (145)	62 Sm 150.36	63 Eu 151.97	64 Gd 157.25	65 Tb 158.93	66 Dy 162.50	67 Ho 164.93	68 Er 167.26	69 Tm 168.93	70 Yb 173.04	71 Lu 174.97															
87 Fr (223)	88 Ra (226)	89 Ac (227)	104 Rf (261)	105 Db (262)	106 Sg (266)	107 Bh (264)	108 Hs (270)	109 Mt (268)	110 Ds (281)																						
																		58 Ce 140.12	59 Pr 140.91	60 Nd 144.24	61 Pm (145)	62 Sm 150.36	63 Eu 151.97	64 Gd 157.25	65 Tb 158.93	66 Dy 162.50	67 Ho 164.93	68 Er 167.26	69 Tm 168.93	70 Yb 173.04	71 Lu 174.97
																		90 Th 232.04	91 Pa 231.04	92 U 238.03	93 Np (237)	94 Pu (244)	95 Am (243)	96 Cm (247)	97 Bk (247)	98 Cf (251)	99 Es (252)	100 Fm (257)	101 Md (258)	102 No (259)	103 Lr (262)

foszforsav:

arzénsav:

hidrogén-foszfát:

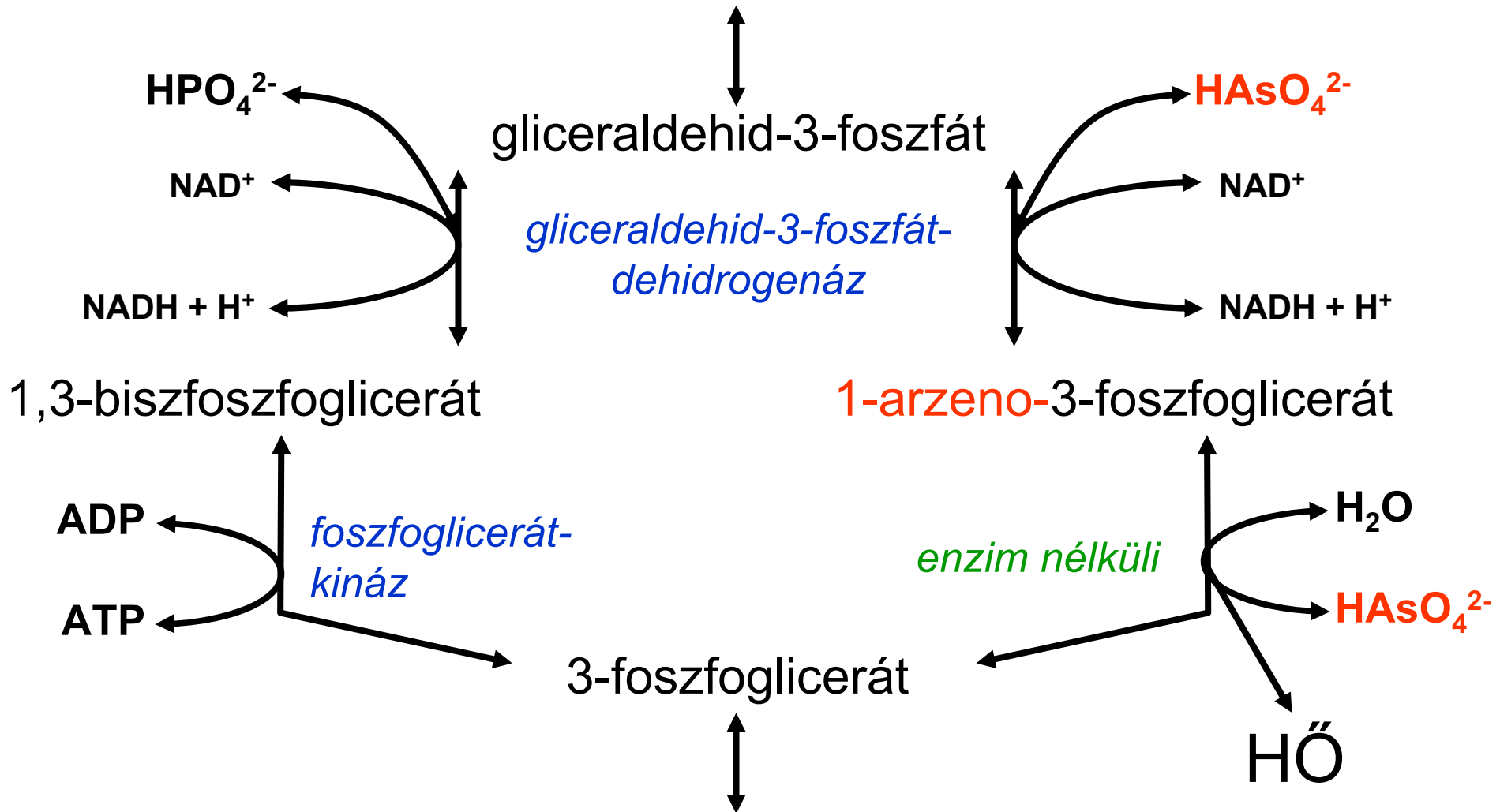

hidrogén-arzenát:

Az arzénsav anhidridjei nem képesek a szabadenergia megőrzésére, mert hidrolízisük aktiválási energája alacsony.

Oxidáció és foszforiláció szétkapcsolása a glikolízisben

<http://markmyprofessor.com/tanar/adatlap/21777.html>